

ВЕЛИКИ РАТ НА ФИЛМСКОМ ПЛАТНУ

ГЛАВНИ ЈУНАК ПОСЛЕРАТНЕ КИНЕМАТОГРАФИЈЕ

Као изум последњих година 19. века, филм је био велика атракција. Међутим, није успео да се развије током Првог светског рата, те велики напредак долази у послератном, односно међуратном периоду. Иако су се Сједињене Америчке Државе у Велики рат укључиле тек 1917. године, била је неоспорна њихова жеља, Холивуда и филмских компанија да на велико платно пренесу, и што боље дочарају, своје искуство у светском сукобу. Филм, као моћни медиј, успевао је да испуни очекивања публике. У супротном, владе држава које нису биле задовољне остварењем, једноставно су браниле његово приказивање, а аудиторијум је то здушно одобравао. Наредних неколико кинематографских остварења о Првом светском рату добила су, према мишљењу посетилаца светских филмских интернет портала, високе оцене.

НАЈЗНАЧАЈНИЈА ОСТВАРЕЊА

„На западу ништа ново“ (All Quiet on the Western Front) је амерички црно-бели ратни филм режисера Луиса Мајлстоуна, снимљен 1930. године. Представља адаптацију познатог немачког истоименог романа. Радња је смештена у период Првог светског рата на Западном фронту и прати групу младих немачких војника изложених гладовању, оскудици и страхотама рововског ратовања. Главни актер је гимназијалац који се због љубави према отаџбини пријавио у војску, и који сведочи да његови пријатељи и познаници масовно

У ГОДИНИ У КОЈОЈ ОБЕЛЕЖАВАМО СТОГОДИШЊИЦУ ОД ПОЧЕТКА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА ОРГАНИЗОВАНЕ СУ РАЗНОВРСНЕ КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ У СВЕТУ. МЕЂУТИМ, МАЛО ПАЖЊЕ ПОСВЕЂЕНО ЈЕ ФИЛМСКИМ ОСТВАРЕЊИМА У КОЈИМА ГЛАВНУ УЛОГУ, ИЛИ СПОРЕДНУ, „ИГРА“ УПРАВО ТАЈ КОНФЛИКТ. ФИЛМСКА ИНДУСТРИЈА ПОСЛЕ ВЕЛИКОГ РАТА ПРОИЗВОДИЛА ЈЕ ОСТВАРЕЊА КОЈА СУ НАЈМАЊЕ ОБРАЂИВАЛА ТЕМУ СУКОБА СВЕТСКИХ РАЗМЕРА, А ВИШЕ СУ ПРАТИЛА МЕЂУЉУДСКЕ ОДНОСЕ, ЉУБАВИ И ПРИЈАТЕЉСТВА. ИАКО ФИЛМОВИ О НАРЕДНОМ СВЕТСКОМ РАТУ БАЦАЈУ СЕНКУ НА УМЕТНИЧКА ДЕЛА О ПОЧЕТКУ 20. ВЕКА, НИЈЕ ЛОШЕ СЕТИТИ СЕ НЕКОЛИКО КОМЕРЦИЈАЛНИХ, ПОУЧНИХ, ДОКУМЕНТАРНИХ, ИСТОРИЈСКИХ, ЧАК И АНИМИРАНИХ И НЕМИХ, ФИЛМСКИХ ОСТВАРЕЊА ТОГ ПЕРИОДА. ПРЕДСТАВЉАМО НЕКОЛИКО ФИЛМОВА ИЗДВОЈЕНИХ ИЗ ОДБИРА НАЈБОЉИХ О ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ, ОБЈАВЉЕНИХ НА БРОЈНИМ ИНТЕРНЕТ САЈТОВИМА ЉУБИТЕЉА СЕДМЕ УМЕТНОСТИ.

гину или су рањени. Снимљен као једна од најпрестижнијих продукција у Холивуду у своје време, тај филм представљао је тријумф за режисера Мајлстоуна. Филм се допао америчкој публици, а потом је и награђен „Оскаром“ за најбоље остварење. Међутим, његов антиратни садржај није једнако дочекан у свим земљама, те се суочио с цензуром.

„Стазе славе“ (Paths of Glory) из 1957. године је амерички анти-

АНИМИРАНИ РАТ

На прошлогодишњем светском Фестивалу анимираног филма у француском граду Ансију приказан је специјални програм посвећен годишњици Великог рата – приповести о рововима, бајонетима и топовима у филмовима „Ровови“, Клода Клутијеа, о фудбалској утакмици између Немаца и Енглеза на Божић 1914. године у филму „Ратна игра“ Дејвида Анвина, или о двојци новозеландских војника у филму „Булка“ Џејмса Канингема. У филму „Детант“, Пјера Дикоа и Бертрана Беја, силе несвесног манипулишу умом главног јунака који користи машту, јер тамо све другачије изгледа. Главни јунак филмског остварења Аугуста Зановела „Писма жена“ је болничар Симон, који на бојном пољу помаже рањенима тако што повреде преврћа писмима њихових жена.

ратни филм у режији Стенлија Кјубрика. Акцент је на периоду Првог светског рата из перспективе француских оружаних снага. Године 1916, зарађени Французи и Немци изградили су чврсто утврђене рововске линије. Обе стране држале су своје положаје, и нико није покушавао да освоји туђи терен. Ипак, француски заповедник закључује да би могао добити одличје и унапређење ако његове трупе освоје немачки положај. Кад је ту заповест издао пуковнику Даксу, главном јунаку филма, признао му је да ће много војника погинути у нападу. Пуковник Дакс одбија да жртвује војнике зарад освајања брда, а као последица тога не преостаје ништа друго до одлазак на војни суд. Филм није постигао комерцијални успех, али је освојио признања унутар филмске индустрије и учинио редитеља једним од најперспективнијих.

„Изгубљени батаљон“ (The Lost Battalion) је дело Бартонa Л. Кинга о одсеченом америчком батаљону окруженом немачким снагама у Аргон шуми, током Меза-Аргон офан-

зиве 1918, последње фазе Стодневне офанзиве и Првог светског рата. Радња филма, снимљеног 1919. године, базирана је на истинитој причи о батаљону, састављеном од пет стотина америчких војника, коме је додељен задатак да продре у немачко упориште на француској територији.

КОНКУРЕНЦИЈА ХОЛИВУДУ

Кинематографије Југославије, Русије, Француске, Италије, чак и Аустралије, показале су да могу „раме уз раме“ с америчком филмском продукцијом. Прославили су их филмови о одлучујућим биткама у рату, али и биографске приче актера тог светског сукоба.

„Галипоље“ (Gallipoli) је аустралијски филм редитеља Питера Вира из 1981. године о пријатељству, породици и идеалима током светског конфликта. На почетку филма радња је смештена у западну Аустралију, маја 1915. године, и прати двојицу младих, спринтера из руралних крајева, који се срећу на атлетском такмичењу. Обојица се пријављују у аустра-

лијску војску, како би учествовали у рату. У Перту се пријављују у престижну коњичку бригаду, али примљен је само један од њих. Тако се пријатељи раздвајају и пролазе различите програме обуке, да би се коначно поновно сусрели на Галипољу, пред битку.

„Марш на Дрину“ је југословенски филм Живорада Жике Митровића из 1964. године, посвећен знаним и незнатим јунацима победницима прве битке у Првом светском рату на Церу. Почиње објављивањем опште мобилизације у Србији. Филм прати дејства једне артиљеријске батерије и духовна стања њених војника који потичу из различитих слојева српског друштва с почетка 20. века.

„Велика илузија“ (LaGrandillusion) је француски црно-бели филм снимљен 1937. године у режији Жана Реноара, авијатичара у рату, који је инспирацију пронашао у пустоловинама пријатеља. Прича прати малу групу заробљених француских официра за време Првог светског рата и њихово бекство. Протагонисти филма су два француска авијатичара који за време рата одлазе у немачки заробљенички логор, а радња приказује

како заробљеници, одвојени од непосредних ратних страхота и присиљени да живе заједно, стварају властити свет. Филм сведочи о бесмислу конфликта сценама у којима се славне војничке победе доводе у контекст ненадокнадивог личног губитка. Први је филм који није снимљен на енглеском језику, а номинован је за престижну награду „Оскар“. У нацистичкој Немачкој био је забрањен, као и у Француској после избијања Другог светског рата.

више од 20 милиона долара важи за један од најскупљих руских филмова у историји. Кравчук је описао остварење речима – *Ово је филм о човеку који покушава активно да ствара историју, човеку који упркос превирањима настојавља да се бори, човеку који чува своју част и достојанство. Човеку који настојавља и да воли*. Иако филм садржи неколико историјски погрешних података, редитељ је објаснио да је радња фокусирана на личност која показује да се

против Турака, који све више заузимају територију Арапског полуострва. Лоренс успева да уједини Арапе и побеђује у великој бици. Назив филма, који је освојио седам „Оскара“, уједно је и надимак Томаса Едварда Лоренса који су му дали Арапи.

„Афричка краљица“ (The African Queen) је америчко-британски филм Џона Хјустона из 1951. године, темељен на истоименом роману Ц. С. Форестера. Радња се претежно одвија на истоименом броду. У Јеку Првог

„Велики рат“ (La grande guerra), из 1959. године, редитеља Марија Моничелија, прати пријатељство два војника, који се срећу на регрутацији. Иако потпуно карактерно различити, уједињује их недостатак идеализма, жеља да избегну опасности и из рата изађу неповређени. Пролазе успоне и падове током вежби, битка и ретких момената одмора. Филм на ироничан начин приказује живот у рововима на италијанском фронту у Првом светском рату током 1916. године и представља комбинацију италијанске комедије с историјским детаљима. Проглашен је за један од сто најважнијих италијанских филмова, а постигао је велики успех ван Италије, посебно у Француској.

„Адмирал“ је руска ратна и историјска драма с елементима романсе из 2008. године. Током филма, који прати последње године живота руског вицеадмирала и каснијег вође Белогардејаца Александра Колчака, прожимају се историјски догађаји у Русији почетком 19. века и романтична прича главног актера са песникињом Аном Тимирјовом. Режију потписује Андреј Кравчук, а с буџетом од

част, достојанство и морал могу сачувати у свим животним околностима.

ЉУБАВ КОЈА ПОБЕЂУЈЕ

У неколико кинематографских остварења тежишна тачка стављена је на међуљудске односе, док је рат само „период у коме се радња одвија“. Ови комерцијални филмови донели су велики успех главним актерима.

„Лоренс од Арабије“ (Lawrence of Arabia) је чувени пустоловни историјски амерички филм из 1962. године, редитеља Дејвида Лина, у коме главну улогу тумачи Питер О’Тул. Описује стварни догађај – долазак британског официра Томаса Едварда Лоренса на Арапско полуострво и његово предвођење Арапа против Турака. Филм је временом стекао статус класика и налази се на листи 250 најбољих филмова кинематографије на Међународној бази података филмова и серија – сајту ИМДБ. Лоренс је млади официр фасциниран оријенталном културом смештен у британској војној бази у Египту. Како радња филма одмиче, он увиђа да се Арапи међусобно боре и губе битку

светског рата, заједнички циљ двоје путника, Хемфрија Богарта и Кетрин Хепберн, рађа искрену љубав. Дрвени брод „Афричка краљица“ из филма, изграђен давне 1912. године у Енглеској, пропадао је годинама, а после скорашње рестаурације у коју је уложено 60.000 долара превозиће туристе.

Неми филмови

Прва остварења била су црно-бели неми филмови, када је пажња била посвећена слици, гестикулацији и мимици глумаца. Тек од краја двадесетих година наредног века звук добија важну улогу у филмским остварењима.

„Срца света“ (Hearts of the World) из 1918. је филм сниман на локацијама у Британији, направљен на захтев британске владе како би променили начин размишљања америчке јавности о учешћу у рату. Радња је смештена у француско село у коме живи неколико породица америчких досељеника. Актери су момак и девојка које је раздвојио рат, када на дан венчања младожења напушта

село и прикључује се француској војсци у рату.

„Оптужујем!“ (J'accuse!) је француски филм из 1919. у коме је романтична драма супротстављена позадини ужаса Првог светског рата. У француском селу мештани су подржали објаву рата Немцима 1914. године и пријавили се за борбе. Снимање филма почело је 1918. године, а неке сцене забележене су на ратиштима. Филм је постигао међународни успех и потврдио аутора као једног од најзначајнијих редитеља у Европи.

„Четири јахача Апокалипсе“ (The Four Horsemen of the Apocalypse) је амерички филм снимљен 1921. године, који је имао огроман културни утицај и био шести на листи немих остварења с највећом зарадом свих времена. Филм говори о породици која је раздвојена и чији чланови живе у Француској и Немачкој. Заплет настаје када се нађу на супротним странама зараћених земаља у Првом светском рату.

„Велика парада“ (The Big Parade) је америчко остварење из 1925. о богатом дечаку који се придружује америчкој војсци и одлази у

Француску на бојиште током Великог рата. Проживљава ужасе рововске борбе, али и остварује љубав са француском девојком.

ПОСЛЕ СТО ГОДИНА

Кинематографија у Србији била је веома активна претходне године, трудећи се да прикаже публици неколико филмских дела о српском војнику и војсци током Великог рата.

Играно-документарни филм и серија „Србија у Великом рату“, ауторке Слађане Зарић, снимљен је у сарадњи Министарства одбране, Војске Србије и Радио Телевизије Србије. Све сцене базиране су на истинитим догађајима учесника рата представљеним у књигама или описаним у ратним дневницима. Први део снимања обављен је у Албанији, Грчкој и Македонији, а екипа РТС-а прва је која је после 100 година прошла путем српске војске од 1915. до 1918. године. На основу фотографија из тог времена биране су локације, а идентична места забележена су и век касније. Снимано

је и на Крфу, Кајмакчалану, Солуну и на Добром Пољу, планинском врху с кога је пробијен Солунски фронт. Саговорници у филму су еминентни српски, али и инострани историчари. Кратким причама инспирисаним личним судбинама, гледаоцима је крајем прошле године приказан дух генерације чија је судбина трагична и тешка.

Филм посвећен борбама у Првом светском рату из визуре српског војника „Херој 1914.“ приказао је како је обичан војник живео, ратовао, борио се на Церу, како је крварео на Дрини и извео чудо на Колубари. Аутор филма је Филип Шварм. Наоружањем, опремом и стручним консултацијама екипи филма помогли су, такође, Министарство одбране и Војска Србије. Међу глумцима и статистима, у српским и аустроугарским униформама, нашли су се обични људи и мештани из прањанског краја. Премијера је одржана прошле године, поводом обележавања сто година од почетка Првог светског рата. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

